

Pensioenverwachtingen en duurzame inzetbaarheid

Prof.dr. Andries de Grip

Studiedag Waarheen met de loopbaan?
CCR, Universiteit Antwerpen, 11 juni 2015

Toenemende noodzaak om langer door te werken

- **Verlagen (vroegtijdige) pensioenrechten:**
  - Afschaffing VUT, FPU
- **Niet indexeren vanwege te lage dekkingsgraden (indexatie-achterstand van bijna 10%)**
- **Uitstel AOW leeftijd**
- **Verlaging van de pensioenopbouw**

Beleid is vooral gericht op financiële prikkels voor werknemers om langer door te werken

- **In hoeverre leiden financiële prikkels ertoe dat we daadwerkelijk langer gaan doorwerken ?**
- **Welke effecten hebben financiële prikkels op de inzetbaarheid van werknemers?**
- **Hoe kunnen we de inzetbaarheid van oudere werknemers die langer moeten doorwerken op peil houden?**

In hoeverre leiden financiële prikkels ertoe dat we daadwerkelijk langer gaan doorwerken ?

Uniek ROA onderzoek i.s.m. APG

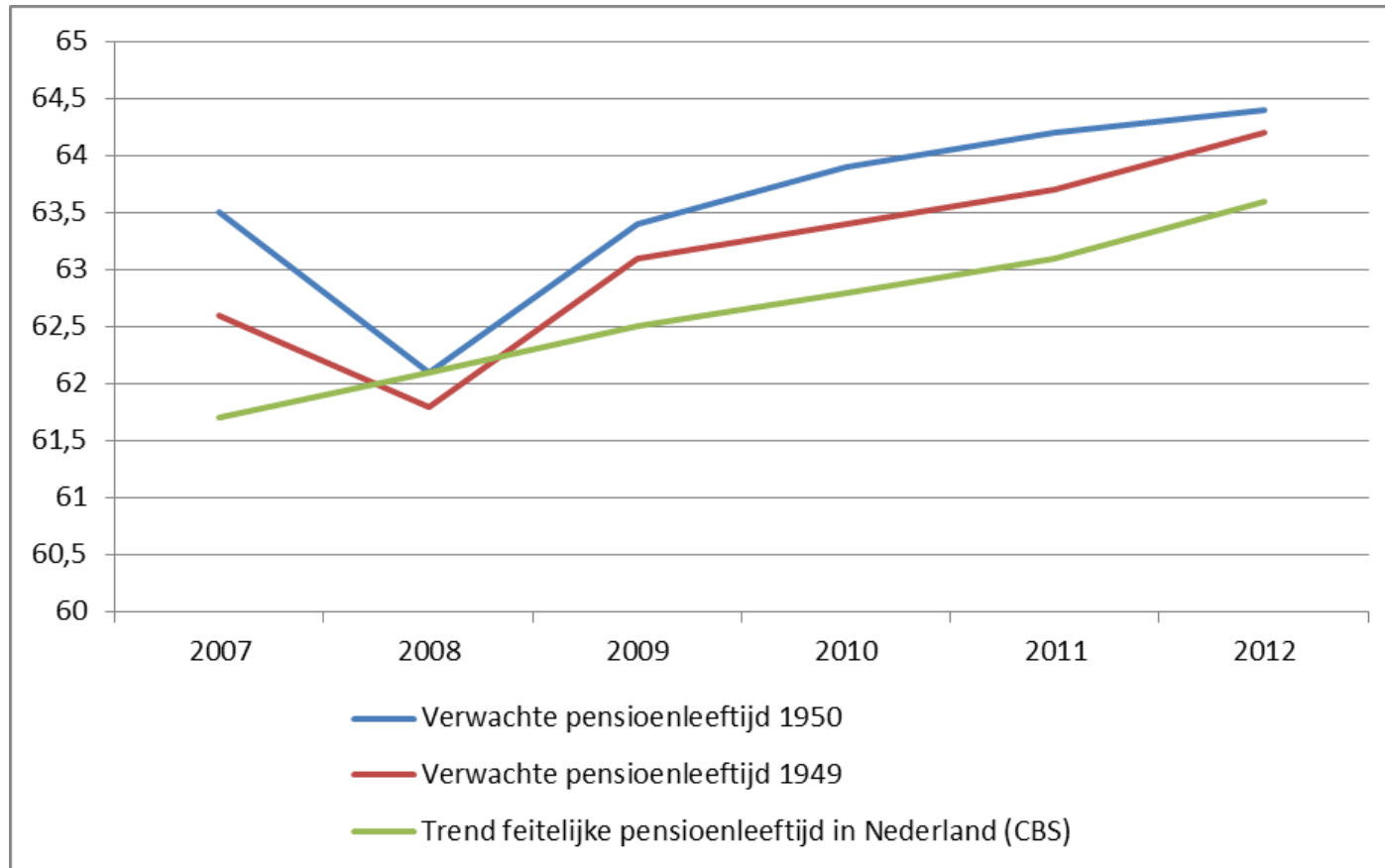
Verandering pensioensysteem in publieke sector in 2006:

- Geboren < 1 januari 1950 $\Rightarrow$ werknemers blijven onder prepensioensysteem (FPU)
- Geboren ≥ 1 januari 1950 $\Rightarrow$ werknemers vallen onder nieuw versoberd pensioensysteem (ABP KeuzePensioen)

Voor dezelfde pensioenrechten moet men 1 jaar en 1 maand langer doorwerken

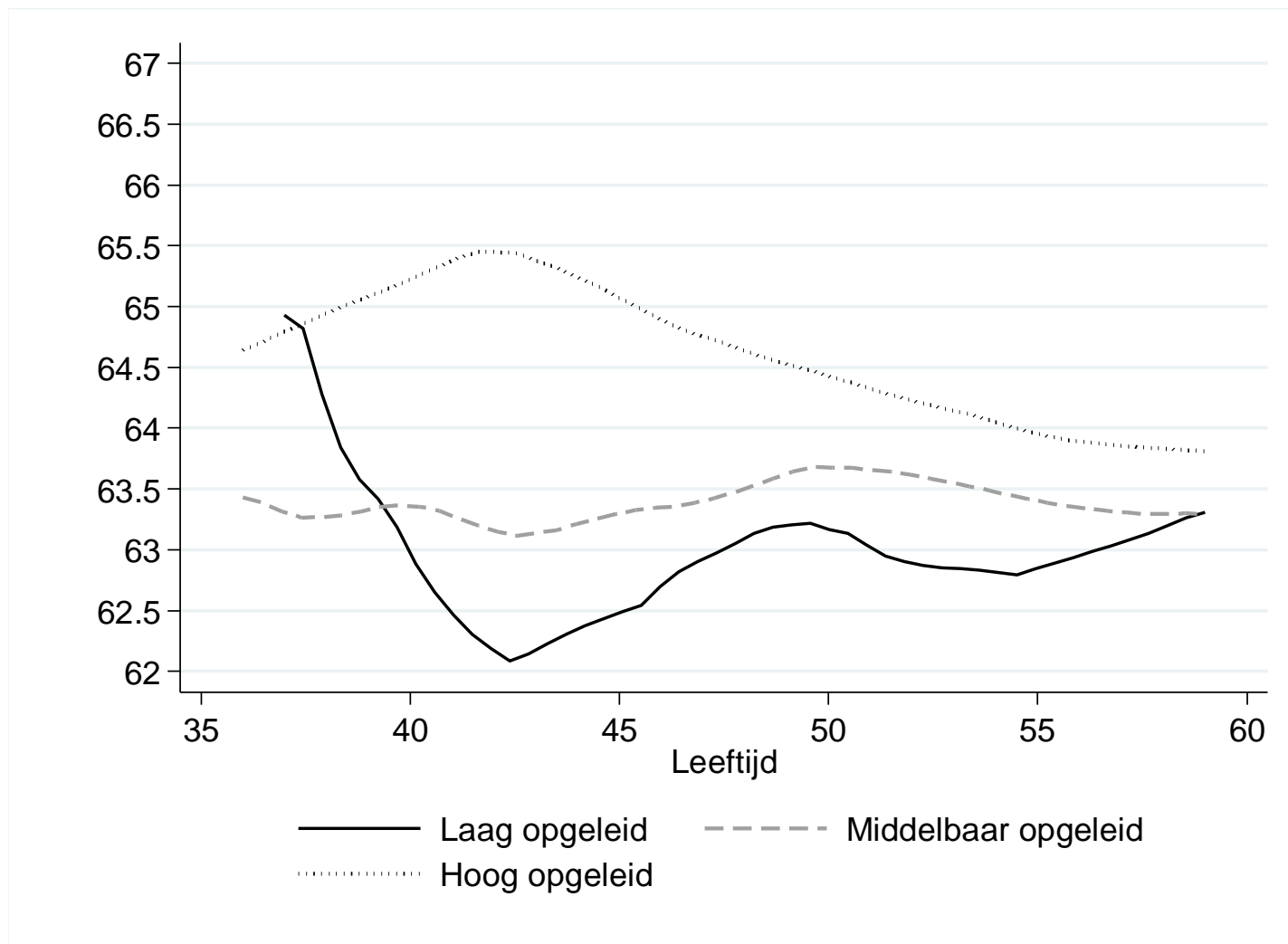
Onderzoek onder 1949-1950 panel: N= 7.000 (2007), N= 4.600 (2013)

Invloed afschaffing FPU op verwachte pensioenleeftijd

1950 cohort treedt feitelijk 6 maanden later uit

Verwachte pensioenleeftijd naar opleiding

Gebrekkige financiële kennis beïnvloedt reactie op financiële prikkels

$$3+1=5$$

- Stel, de rente op uw spaarrekening bedraagt 1% per jaar en de inflatie bedraagt 2% per jaar, hoeveel kunt u dan na 1 jaar kopen met het geld op uw spaarrekening?
  - Minder
  - Exact hetzelfde
  - Meer

Effect financiële kennis op pensioneringsleeftijd

- Iemand met een **goede financiële kennis** die **geen recht meer heeft op vroegpensioen**:
  - dacht in 2007 **1 jaar en vier maanden later** met pensioen te gaan
  - dacht in 2010 **1 jaar later** met pensioen te gaan
- Iemand met **gebrekkige financiële kennis** die **geen recht meer heeft op vroegpensioen**:
  - dacht in 2007 **0 maanden later** met pensioen te gaan
  - dacht in 2010 **2 maanden later** met pensioen te gaan

Maar **maken zich veel zorgen** om hun pensioen

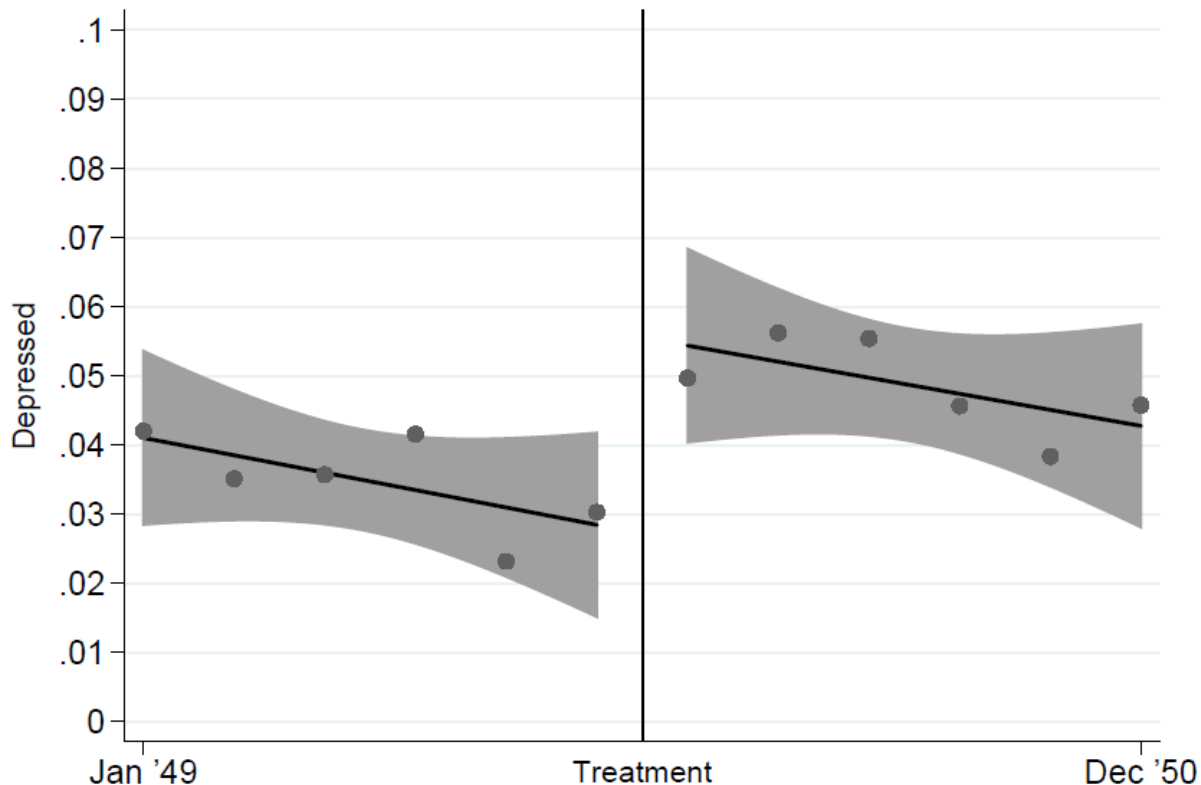
**Welke effecten hebben
financiële prikkels
op de inzetbaarheid
van werknemers?**

Dalende baantevredenheid

- **Baantevredenheid en motivatie substantieel gedaald onder de 1950-groep**
  - Afhankelijk van het aantal collega's dat geboren is in 1949 of 1950

Toename aantal depressieve werknemers

- Internationaal gevalideerde depressieschaal (CES-D8)
- Sterk negatief persistent effect op de mentale gezondheid: 2,8%-punt. Dit impliceert **toename depressiviteit met 40%**

Toename trainingsparticipatie

- **Toename trainingsparticipatie met 7,2%-punt.**
  - Alleen toename trainingsparticipatie bij grote organisaties.
  - Uitsluitend toename in trainingsparticipatie in 2007 (direct na de afschaffing van de FPU).

De grote lacune voor maatschappelijk draagvlak herziening pensioenstelsel:

Hoe kunnen we de inzetbaarheid van oudere werknemers die langer moeten doorwerken op peil houden?

Gekoppeld werkgever-werknerspanel

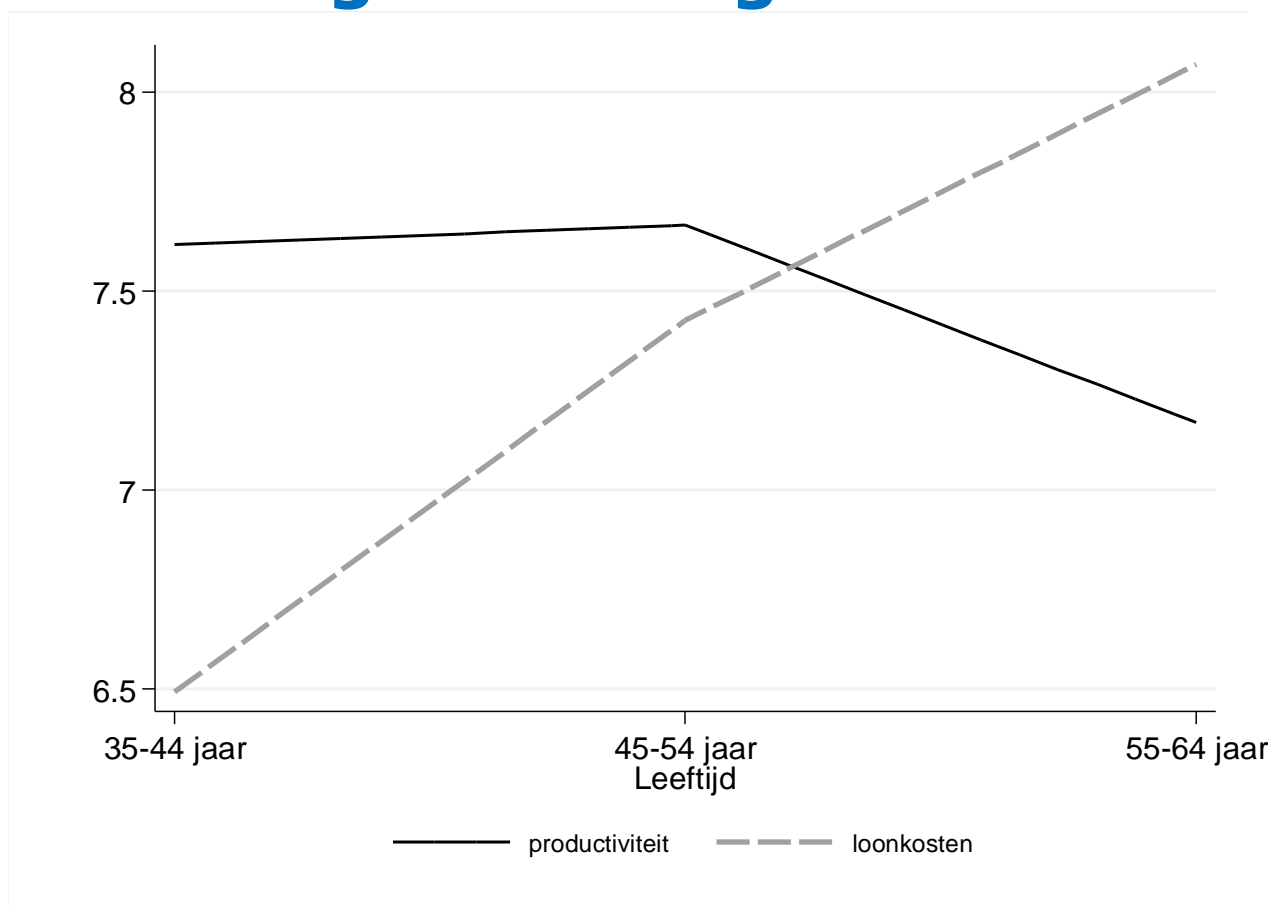
- ROA/APG enquêtes 2011-2014 voor overheid en onderwijs
- **Twee gekoppelde enquêtes:**
  - Enquête onder **werknemers 35-64 jaar:**
  - Enquête onder **werkgevers:** inventarisatie HR-beleid.
  - Dit maakt het mogelijk om het effect van het **HR-beleid (gerapporteerd door de werkgever)** te analyseren op basis van de antwoorden van hun **eigen werknemers.**

Werkgevers krijgen te kampen met dubbele vergrijzing

- **Toename aantal 60+ers en daling arbeidsmarktinstroom jongeren**
- **Toename participatiegraad 60+ers**

Waardering productiviteit en loonkosten (op schaal van 1 tot 10) naar leeftijd volgens werkgevers

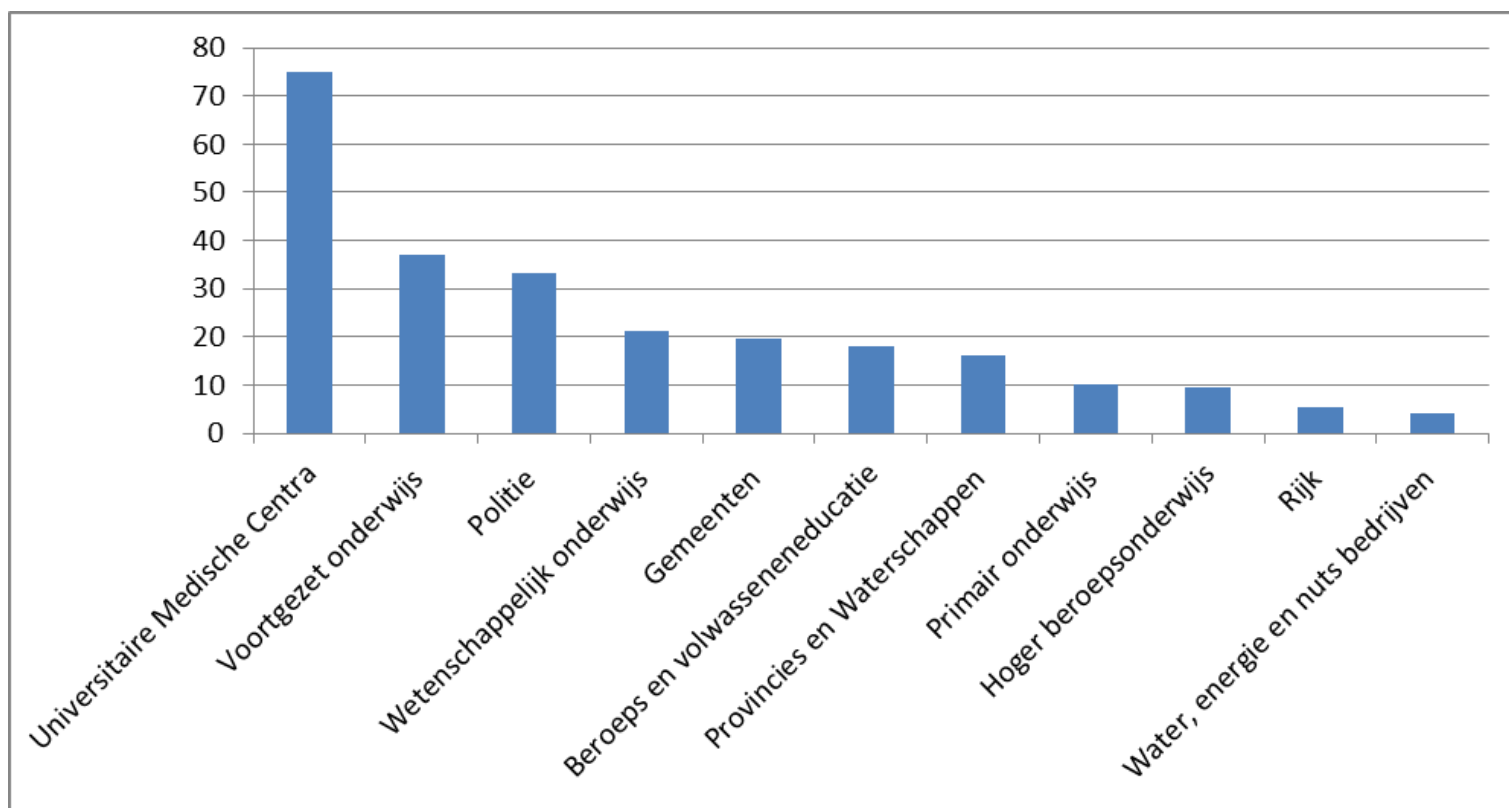
Hoe belangrijk is het voor werkgevers dat oudere werknemers langer doorwerken?

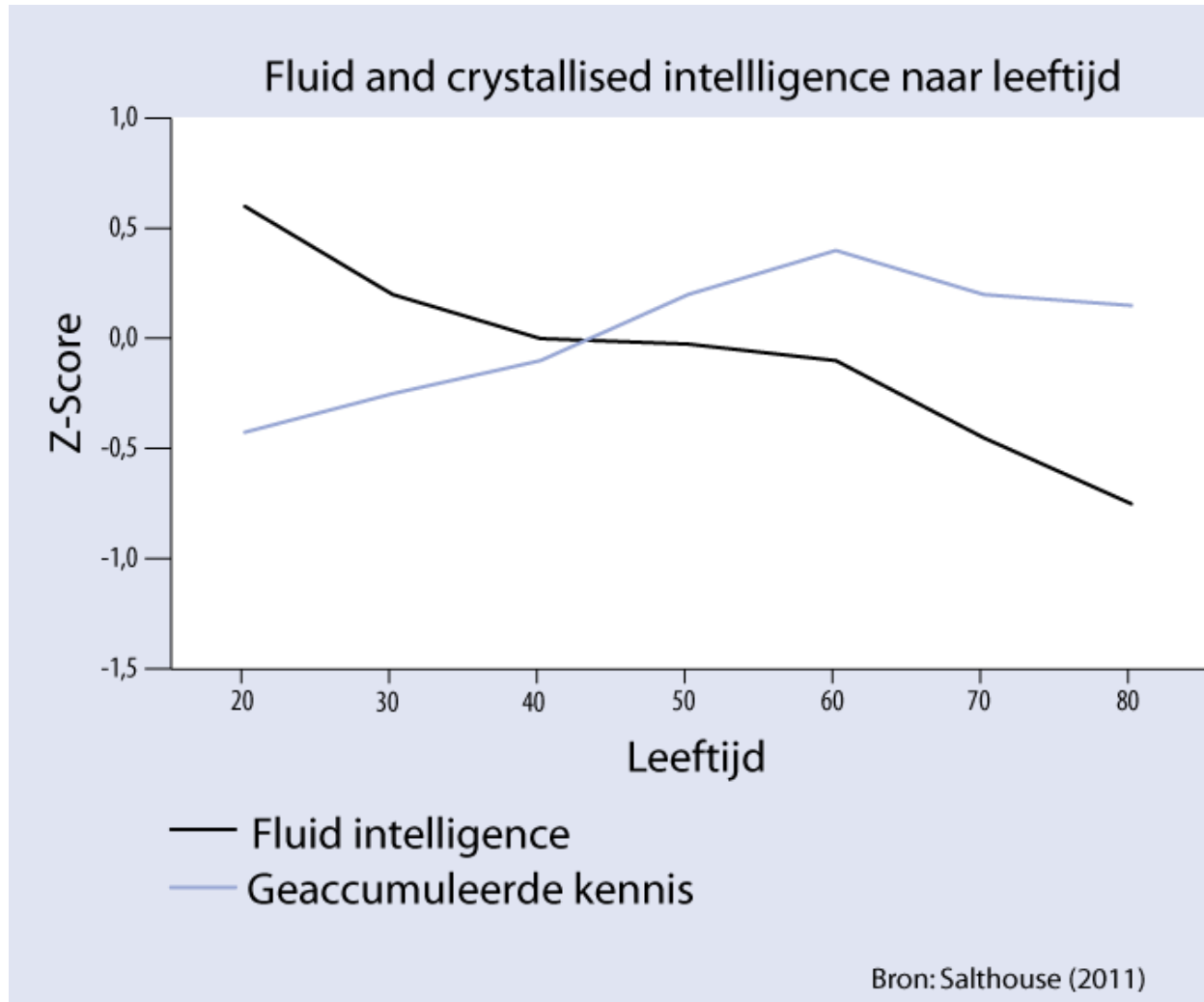
(zeer) belangrijk: 18%

(zeer) onbelangrijk: 44%

Bron: Onderzoek ROA/APG

Hoe belangrijk is het voor werkgevers dat oudere werknemers langer doorwerken?

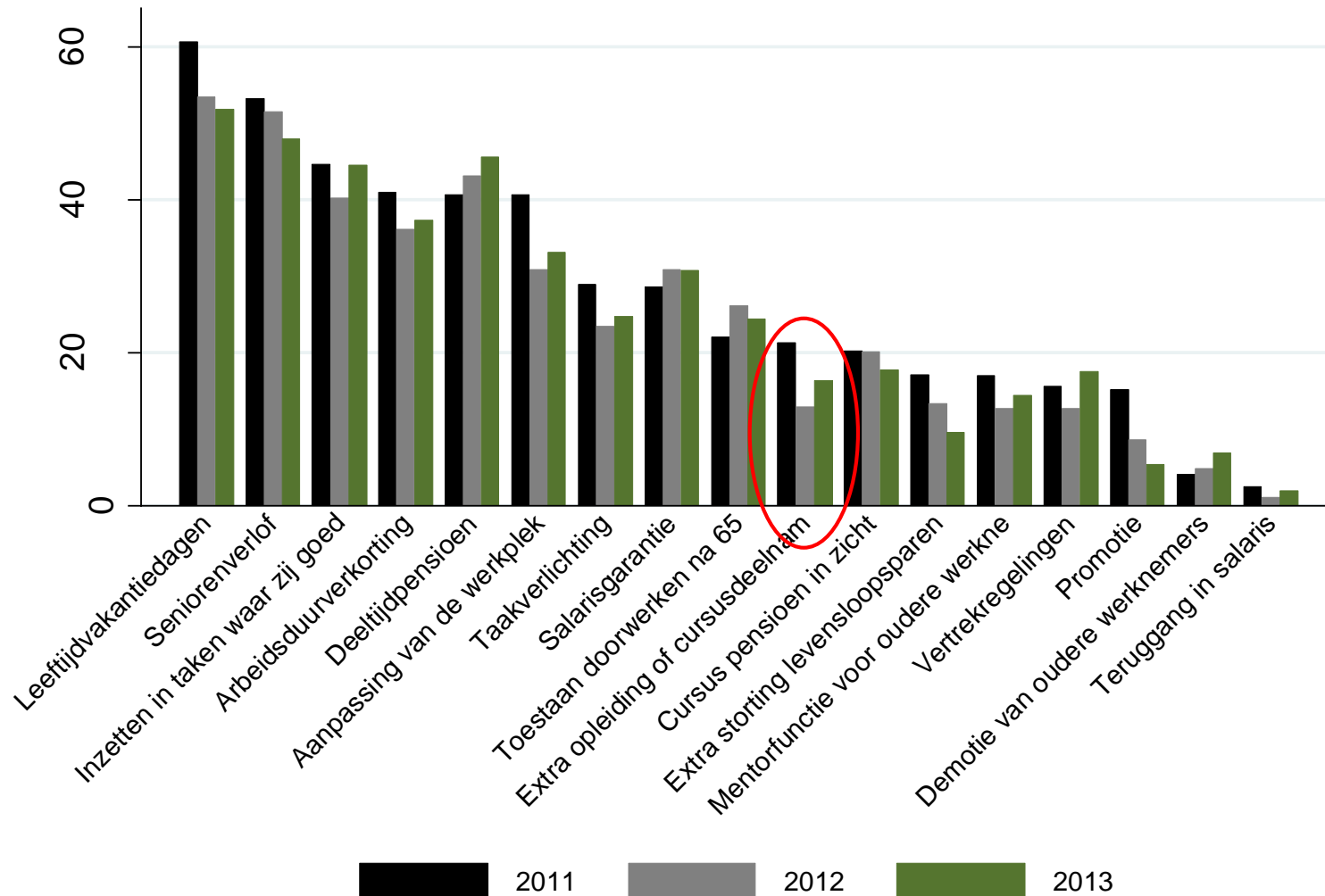
Werkgeversoordeel over competenties van ouderen t.o.v. jongeren	Alle fondsen
--	---------------------

Flexibiliteit	-
Omgaan met organisatieveranderingen	-
Omgaan met technologische veranderingen	-
Omgang / samenwerken met collega's	-
Commerciële vaardigheden	-
Kennis	+
Omgaan met verantwoordelijkheid	+
Leidinggeven	+
Planning van het werk	+
Deskundigheid / professionaliteit	+
Zelfstandigheid	+
Nauwkeurigheid	+
Stressbestendigheid	0
Communicatieve vaardigheden	0
Klantgerichtheid	0
Probleemoplossend vermogen	0

Welke HRM instrumenten worden er ingezet?

Belangstelling voor deeltijdpensionering

	35-44 jaar	45-54 jaar	55-65 jaar
Van plan om met deeltijdpensioen te gaan	44%	40%	27%
Leeftijd waarop men van plan is om met deeltijdpensioen te gaan	60,8	60,8	61,8
Duur deeltijdpensionering (in jaren)	3,7	3,0	1,8
Aantal dagen per week dat mensen met deeltijdpensioen willen	1,6	1,7	1,8

Jongere medewerkers verwachten vaker en langere tijd met deeltijdpensioen te gaan.

Welke HR-instrumenten stimuleren het langer doorwerken?

- **Significant positief effect van aanbieden trainingsmogelijkheden aan oudere werknemers op de verwachte pensioenleeftijd.**
- Werknemers in organisaties met een intensief trainingsbeleid verwachten **8 maanden later met werken te stoppen** dan werkenden in organisaties zonder een trainingsbeleid.
- Trainings*mogelijkheden* zijn meer bepalend voor de verwachte pensioenleeftijd dan iemands feitelijke trainingsparticipatie.

Waarom hebben trainingsmogelijkheden een positief effect op de verwachte pensioenleeftijd?

- Aanbieden trainingmogelijkheden geeft medewerkers het **signaal dat werkgever hen ondersteunt** om hun inzetbaarheid op peil te houden.
- **Vangnet**
- **Positieve wederkerigheid**

DEFINED

RULE OF RECIPROCITY:

A conditioned response where people are compelled to return the kindness of a gift, even if they really don't want to.

Conclusies: (I)

- **Reacties op de versobering van pensioenrechten zijn minder groot dan beoogd** en sterk afhankelijk van financiële kennis van werknemers.
- **Mensen met weinig financiële kennis maken zich het meest zorgen** om het toekomstig pensioen.

Conclusies (2): blijf investeren in medewerkers

- Financiële prikkels die aanzetten tot uitstel pensionering hebben **demotiverende werking op werkmotivatie** en mentale gezondheid.
- Investerings in duurzame inzetbaarheid zijn daarom noodzakelijk om te zorgen dat medewerkers **met plezier en productief langer doorwerken**.
- **Vervang ontziemaatregelen door trainingen** die menselijk kapitaal van werkenden op peil houden.